

10. Riabtceva S.L. (1989) *Deti vosmidesiatykh : Dnevnik uchitelia*. М.: Pedagogika. 240 s.

11. *Soderzhanie i metodika pedagogicheskoi deiatelnosti v sotcialnoi rabote (sotcialnaia pedagogika): ucheb. posobie dlia stud. ped. vuzov* (2014) N.A. Sokolovoi (Ed.). Cheliabinsk: Izd-vo Cheliab. gos. ped. un-ta. 307 s.
(переклад на англійську мову зробено автрами статті).

УДК 378:[37.091.12.011].

ЧЕРЕДНІЧЕНКО Сергій

доцент кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, Україна

E-mail: 1cherednichenkosc@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті пріоритет надається підготовці майбутніх учителів фізичної культури до формування ціннісних орієнтацій, як процесу становлення особистості майбутнього фахівця, результатом якого є його готовність до формування ціннісних орієнтацій у студентів, а також узагальнення установок, знань і умінь, необхідних індивіду для адекватного виховання специфічних задач. Зокрема, обґрунтовано доцільність використання інноваційного підходу у поєднанні з принципами вікової адекватності, циклічності, прогнозування і моделювання, креативності і емоційності. Визначено, що метою освіти у сучасних умовах є вільний розвиток індивідуальних здібностей, мотивів, особистісних цінностей різнобічної, творчої особистості. Зазначено що інноваційний підхід дозволяє підготувати студентів до впровадження та створення інновацій і націлити їх на нестандартність у власній роботі з фізичного виховання молоді. Досліджено ефективну реалізацію принципу вікової адекватності, який визначає стратегії та технології переважної спрямованості підготовки на окремих етапах багаторічних занять. Також зазначено принцип циклічності, який передбачає орієнтацію на необхідність нелінійного бачення процесу розвитку методологічної культури й забезпечення поглиблення, розширення змісту її компонентів. Розглянуто принцип моделювання в педагогічному процесі, який має гносеологічнопізнавальний характер та креативну педагогічну діяльність, особливостями є визначення стосунків між викладачем і студентом як

© Чередніченко С., 2019

партнерські, а основним елементом навчального процесу виступають не знання, а інформація. Зазначено важливі функції принципу емоційності необхідних для успішної реалізації навчальної діяльності.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, формування ціннісних орієнтацій, майбутній вчитель фізичної культури, професійна діяльність, фахова підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах розбудови українського суспільства значну роль мають відігравати фізична культура і спорт як складники загальнолюдської культури та національного прогресу. Сучасний рівень розвитку освіти та науки висуває підвищені вимоги до компетентності фахівців у галузі фізичної культури і спорту, і особливо вчителів фізичної культури, що потребує суттєвих змін у професійній підготовці останніх. Конкуренція на ринку праці передбачає перехід до ефективніших форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з учнівською молоддю, а реалізація прогресивних ідей галузі ФКіС у практиці загальноосвітньої школи вимагає підготовки висококваліфікованих учительських кадрів, які мають сформовані ціннісні орієнтації.

Тому винятково важливого значення набуває модернізація професійної підготовки вчителів фізичної культури, формування професійних мотивів та ціннісних орієнтацій, що забезпечують готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Актуальність дослідження спричинена об'єктивною важливістю проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури у ЗВО і станом її розв'язання в педагогічній науці та практиці; проблемною ситуацією, пов'язаною з невідповідністю змісту, форм і методів підготовки вчителів фізичної культури до суспільних потреб щодо педагогів, готових до впровадження інновацій.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є обґрунтування методологічних основ формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів фізичної культури, які базуються на інтеграції інноваційного підходу і принципів вікової адекватності, циклічності, прогнозування і моделювання, креативності і емоційності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічні перетворення в українському суспільстві закономірно актуалізують інноваційний підхід у професійній освіті – створення та застосування інновацій, що є продуктом усвідомленої, цілеспрямованої, науково культивованої міждисциплінарної діяльності педагогічних працівників,

скерованої на підвищення ефективності освітнього процесу та зростання якості підготовки випускників.

Інноваційну діяльність визначають також як цілеспрямоване перетворення практики освітньої діяльності шляхом створення, розповсюдження й освоєння нових освітніх систем або їх компонентів. У навчальному процесі ВНЗ галузі ФКіС доцільним є використання різноманітних інновацій, основою яких є інтерактивність і максимальна наближеність до реальної професійної діяльності майбутнього вчителя фізвиховання: імітаційні технології (ігрові та дискусійні); технологія «кейс-метод» (аналіз конкретних навчальних ситуацій); проектні технології; інформаційно-комунікаційні технології; ситуативне моделювання; колективно-групове, індивідуальне та диференційоване навчання тощо. Зауважимо, що багато з них уже міцно ввійшли у практику освітньої діяльності. На наш погляд, важливо, передусім, показати майбутнім учителям переваги новітніх методів і технологій, навчити їх розуміти, де і в чому вони продуктивніші від тих методик, що вважаються традиційними у фізичному вихованні, висвітлити їх можливості для розвитку самого педагога. Це дозволить підготувати студентів до впровадження та створення інновацій і націлити їх на нестандартність у власній роботі з фізичного виховання молоді [8].

Так, до принципів інноваційної вищої освіти, слід віднести: генерації інновацій; активного пізнання і евристичного навчання; відкритості; випередження реальності в практиці і теорії наук; єдності традиції і новаторства; коеволюційності; інтелектуальної власності; співробітництва; системності; навчання на основі інтеграції з бізнесом і виробництвом; безперервності освіти та ін.

Принципи інноваційної професійної діяльності викладача вищої школи розглядаються нами як основні правила, ідеї, напрямки, внутрішні переконання, якими керується викладач в інноваційній професійній діяльності.

Також необхідно розглянути принцип вікової адекватності. Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей. Зазначений принцип набуває надзвичайно важливого значення враховуючи специфіку виховання здорових школярів. Особливо це стосується озброєння школярів певною інформацією з питань зміцнення й збереження здоров'я та підборі оздоровчих технологій, що впливають на духовний, психічний та фізичний аспект здоров'я. Інформація з питань здоров'я людини повинна надаватись обов'язково враховуючи вікові особливості контингенту, оскільки у іншому випадку вона може бути незрозумілою для школярів і як наслідок не тільки не принести користі, але й нанесту шкоду. Особливо важливу роль зазначений принцип відіграє у підборі оздоровчих технологій.

Вчителеві слід пам'ятати, що не всі оздоровчі технології можуть бути корисними для кожної дитини. У зв'язку з цим, потрібно дбайливо ставитись до кожної окремої особистості, вміти виявляти її особливості, у сукупності зі шкільним лікарем визначати, що для кожної окремої дитини є найбільш корисним. Допомагаючи учневі у побудові індивідуальної оздоровчої системи слід пам'ятати, що підбирати оздоровчі технології необхідно з урахуванням інтересів учня, його духовного, психічного та фізичного стану здоров'я тощо [1].

Неможливо розглядати принцип вікової адекватності, при цьому не дослідити принцип циклічності, який також потребує уваги.

Принцип циклічності визначає структурну упорядкованість навчально-виховного процесу. Його суть розкривається у композиційному повторенні окремих занять та їх серій. Принцип циклічності на практиці реалізується повною мірою за дотримання таких правил. Процес фізичного виховання студентської молоді має бути побудований з використанням структурних одиниць, які забезпечують оптимальне співвідношення навантаження та відпочинку при досягненні позитивного ефекту на заняттях з фізичного виховання. Частота занять залежить від конкретних завдань підготовки і можливостей тих, хто займається на заняттях з фізичного виховання у ВНЗ. Тому цей показник коливається в досить широких межах [3].

Принцип циклічності передбачає орієнтацію на необхідність нелінійного бачення процесу розвитку методологічної культури й забезпечення поглиблення, розширення змісту її компонентів [7].

Вміння прогнозувати і моделювати навчально-виховний процес – це необхідний і невід'ємний компонент інноваційної професійної діяльності викладача. Принцип полягає в умінні спрогнозувати результати викладання і виховання, намітити шляхи впровадження нововведення, відпрацювати необхідну модель інноваційних технологій.

Прогнозування ґрунтується на використанні таких методів, як моделювання, уявний експеримент, метод екстраполяції, метод експертних оцінок та ін.

Паралельно з моделюванням починається уявний експеримент і висування гіпотез. На основі гіпотези викладач передбачає зміни, труднощі, можливі помилки, недоцільні дії і намічає засоби, що забезпечують успішність діяльності, тобто веде уявне експериментування.

Після отримання прогнозу педагог переходить до цілепокладання. Ядром проектування є, за В.І. Загвязинським, виникнення «ідеї» рішення і загального задуму її втілення. Формування у студента умінь, навичок та компетенцій до проектування ментальних та професійних моделей визначає його здатність передбачати отримання необхідного результату

своєї професійної, наукової діяльності, виявлення єдиного правильного рішення в екстремальній ситуації, визначення інноваційного вектора розвитку [4].

Принцип креативності в інноваційній професійній діяльності викладача полягає у створенні принципово нових інтелектуальних і творчих продуктів, організаційних структур, творчому підході до вирішення поставлених перед ним педагогічних цілей і завдань, в ході яких інтереси й цінності особистості є домінуючим компонентом організації навчальної діяльності. Він реалізується шляхом генерації, творчого формулювання й розробки ідей, задумів та проектів у навчальному процесі, створення умов для свободи сенсу пізнання і форм навчальної діяльності. Реалізація принципу можлива при глибокому взаєморозумінні, створенні гармонійної взаємодії між викладачем і студентом, заснованій на педагогіці партнерства і співробітництва [4].

У науковій літературі креативна педагогічна діяльність розглядається також як творчий підхід до вирішення проблеми педагогічного процесу в ході якого інтереси й цінності особистості є домінуючим компонентом організації та сенсу навчальної діяльності. Тобто, креативний підхід до навчальної проблеми передбачає не розв'язання готових дидактичних задач, а генерацію творче формулювання й розробку ідей задумів та проектів у навчальному процесі.

Особливостями креативної педагогічної діяльності є те що вона визначає стосунки між викладачем і студентом як партнерські а основним елементом навчального процесу виступають не знання, а інформація. При цьому студент не засвоює готові уявлення і поняття, а сам з різноманітних одиниць інформації видобуває власне уявлення про оточуюче середовище [9].

Основними компонентами креативної особистості є: креативна спрямованість (мотиваційна орієнтація на творче самовираження, цільові установки на особистісно і суспільно значущі результати); креативний потенціал (сукупність інтелектуальних і практичних компетенцій, здатність застосовувати їх при постановці проблем і пошуку шляхів вирішення з опорою на інтуїцію і логічне мислення, обдарованість в певній сфері); індивідуально-психологічну своєрідність (вольові риси характеру, емоційна стійкість при подоланні труднощів, самоорганізація, критична самооцінка, захоплене переживання досягнутого успіху, усвідомлення себе як творця матеріальних і духовних цінностей, що відповідають потребам інших людей).

Професійна креативність розглядається як здатність людини до творчої професійної діяльності, конструктивного, нестандартного мислення та поведінки, а також усвідомлення та розвитку свого досвіду.

Показником ефективності розвитку креативності педагога є: розвиток творчих компонентів мислення, таких як: постановка задачі (реалізація проблемної ситуації); самостійна вироблення критеріїв відбору потрібної інформації, генерація здогадок (гіпотез), необхідних для пошуку рішень; вдосконалення таких етапів розумового дії, як поява асоціацій, відсів асоціацій і поява припущення, перевірка припущення, тобто уточнення, спростування або підтвердження, як завершення, рішення задачі; розвиток критичності мислення; розвиток дивергентного мислення; активізація інтелектуальних сил; розвиток таких творчих здібностей як здатність до абстрагування, узагальнення, порівнянню, складання ієрархічних послідовностей, угруповань за певними ознаками, виявлення причинно-наслідкових зв'язків [6].

Також треба дослідити принцип емоційності та його вплив на навчальну діяльність.

Роль емоцій у навчальній діяльності важко переоцінити. Емоції – це складне утворення, яке супроводжує людину при виконанні будь-якої діяльності, зокрема й навчальної. Це переживання людиною свого ставлення до об'єктів навколишнього світу, що виражається в відповідних формах (радість, гнів, впевненість). Вони здійснюють безпосередній вплив на життєдіяльність людини: підвищують її і надають сил (стенічні емоції) чи послаблюють (астенічні).

Насамперед, емоції безпосередньо пов'язані з мотивацією: прагненням до певного результату, здатністю досягати ціль, підтримувати дії. Вони заряджають людину енергією та забезпечують інтенсивність діяльності, рухають уперед. Позитивні емоції (самореалізація, задоволення) впливають на пізнавальні процеси, спонукають до вирішення завдань. Також, емоції лежать в основі допитливості і творчого підходу. В навчальній діяльності вони супроводжують спонукання, бажання дослідити, краще вивчити якийсь об'єкт, а інтерес не пов'язаний з таким спонуканням, просто неможливий.

Емоції тісно пов'язані зі сприйняттям. Кожен із етапів сприйняття змінюється під впливом емоцій. Завдяки позитивним емоціям, особи, які навчаються, по-іншому сприймають навчальний матеріал: вони відкриті для пізнання, взаємодії, позитивно відносяться до навчання, засвоюють більше корисних суджень.

Як видно, емоційна сфера впливає на ряд факторів, необхідних для успішної реалізації навчальної діяльності. За умов традиційного аудиторного заняття, викладач має цілий арсенал засобів, щоб зробити навчання емоційно насиченим: безпосереднє керування емоційним фоном заняття за допомогою інтонації, міміки, жестів; застосування практичних емоційних прийомів як драматизація, провокація, несподіванка, гумор

тощо. Однак освітні інститути в наш час практично не враховують цей чинник [2].

На основі аналізу теоретичних джерел, з огляду сучасних дидактичних концепцій вважаємо, що принцип емоційності є дидактичною категорією, зміст якої пов'язаний з почуттями, переживаннями, мотивами навчання та інтересом до нього. У процесуальному плані – це жвавий, емоційно-образний виклад матеріалу вчителем, спрямований на розвиток як інтелектуальної, так і естетико-емоційної, вольової сфери учня, його оцінного ставлення до пізнаного та вивченого [5].

Висновки. Успішна реалізація завдань навчально-виховного процесу можлива лише при умові постійного дотримання основних методичних принципів, які об'єднують в себе теоретичні положення і практичну діяльність вчителя фізичної культури.

На основі здійсненого аналізу наукової літератури виявлено особливості формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього педагога в процесі професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі, що розкривають сутність цього процесу як трансформацію професійно значущих цінностей в особистісно значущі цінності та безпосередню їх реалізацію в діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабич В. І. Принципи формування культури здоров'я школярів *Науковий вісник Донбасу*. - 2011. - № 1.
2. Денисенко, С. М. (2015) Принцип емоційності як важлива складова проектування мультимедійних електронних освітніх ресурсів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* (78). pp. 102-106.
3. Довгань Н. Ю. Принципи фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. - 2016. - Вип. 20(1). - С. 155-168.
4. Козак Л.В. Принципи інноваційної професійної діяльності викладача вищої школи. *Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. пр.*, 2011. С. 112-119.
5. Кольбух Р. Суть принципу емоційності навчання та умови його реалізації [Електронний ресурс] / Роман Кольбух, Раїса Пріма. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/13/visnuk_13.pdf
6. Ксенофонов В. А., Нижнева-Ксенофонтова Н. Л. Реализация креативного подхода в профессиональной педагогической деятельности. *Мир языков: ракурс и перспектива : материалы V*

Международ. науч. практ. конф., Минск, 22 апреля 2014 г. / редкол.: Н.Н. Нижнева (отв. редактор) [и др.]. Том I. - Минск : БГУ, 2014. – С.71-86

7. Лаврентьева О. О. Методика розвитку методологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки. Педагогіка вищої та середньої школи. - 2014. - Вип. 42. - С. 33-40.
8. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.* – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2017. – 629 с.
9. Ярошинська Олена. Креативність як провідний принцип побудови освітнього середовища у вищому навчальному закладі. *Проблеми підготовки сучасного вчителя.* №1, 2010. С. 113-119.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2019.

ЧЕРЕДНИЧЕНКО Сергей

преподаватель кафедры теории и методики физической культуры Сумского государственного педагогического университета имени А.С.Макаренка

ул. Роменская, 87, г. Сумы, 40002, Украина

E-mail: 1cherednichenkosv@gmail.com

К ВОПРОСУ О МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ОСНОВАХ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Резюме. В статье приоритет отдается подготовке будущих учителей физической культуры к формированию ценностных ориентаций, как процесса становления личности будущего специалиста, результатом которого является его готовность к формированию ценностных ориентаций у студентов, а также обобщение установок, знаний и умений, необходимых индивиду для адекватного воспитания специфических задач. В частности, обоснована целесообразность использования инновационного подхода в сочетании с принципами возрастной адекватности, цикличности, прогнозирования и моделирования, креативности и эмоциональности. Определено, что целью образования в современных условиях является свободное развитие индивидуальных способностей, мотивов, личностных ценностей разносторонней, творческой личности. Указано что инновационный подход позволяет подготовить студентов к внедрению и

создания инноваций и нацелить их на нестандартность в своей работе по физическому воспитанию молодежи. Исследована эффективную реализацию принципа возрастной адекватности, который определяет стратегии и технологии преимущественной направленности подготовки на отдельных этапах многолетних занятий. Также отмечено принцип цикличности, который предусматривает ориентацию на необходимость нелинейного видение процесса развития методологической культуры и обеспечение углубление, расширение содержания ее компонентов. Рассмотрены принцип моделирования в педагогическом процессе, который имеет гносеологичнопознавательный характер и креативную педагогическую деятельность, особенностями является определение отношений между преподавателем и студентом как партнерские, а основным элементом учебного процесса выступают не знания, а информация. Указано важную функцию принципа эмоциональности необходимых для успешной реализации учебной деятельности.

Ключевые слова: ценностные ориентации, формирования ценностных ориентаций, будущий учитель физической культуры, профессиональная деятельность, профессиональная подготовка.

CHEREDNICHENKO SERHIY

lecturer at theories and techniques of physical culture Department,
Makarenko Sumy State Pedagogical University

st. Romenskaya, 87, Sumy, 40002, Ukraine

Email: 1cherednichenkosc@gmail.com

**TO THE QUATION ABOUT METHODOLOGICAL BASIS OF
FORMATION OF VALUE ORIENTATIONS OF FUTURE TEACHERS
OF PHYSICAL CULTURAL**

Summary. In the article, priority is given to the preparation of future physical education teachers for the formation of value orientations, as a process of becoming a future specialist, the result of which is his willingness to form a value orientation in students, as well as generalization of the attitudes, knowledge and skills required for the individual. In particular, the expediency of using an innovative approach in combination with the principles of age adequacy, cyclicity, forecasting and modeling, creativity and emotionality is substantiated. It is determined that the purpose of education in modern conditions is the free development of individual abilities, motives, personal values of a versatile, creative personality.

Keywords: value orientations, formation of value orientations, future teacher of physical culture, professional activity, professional training.

Abstract. In the article, priority is given to the preparation of future physical education teachers for the formation of value orientations, as a process of becoming a future specialist, the result of which is his willingness to form a

value orientation in students, as well as generalization of the attitudes, knowledge and skills required for the individual. In particular, the expediency of using an innovative approach in combination with the principles of age adequacy, cyclicity, forecasting and modeling, creativity and emotionality is substantiated. It is determined that the purpose of education in modern conditions is the free development of individual abilities, motives, personal values of a versatile, creative personality. It is stated that innovative approach allows to prepare students for introduction and creation of innovations and to aim them at non-standard in own work on physical education of youth. The effective implementation of the principle of age adequacy, which determines the strategies and technologies of the predominant orientation of training at separate stages of long-term lessons, is investigated. Also stated is the principle of cyclicity, which involves focusing on the need for a nonlinear vision of the process of development of methodological culture and ensuring the deepening, expansion of the content of its components. The principle of modeling in the pedagogical process, which is epistemologically cognitive and creative pedagogical activity, is considered. The important functions of the principle of emotionality necessary for successful realization of educational activity are stated. Based on the analysis of theoretical sources, in view of modern didactic concepts, we believe that the principle of emotionality is a didactic category, the content of which is connected with feelings, feelings, motives of learning and interest in it. In the procedural terms, it is a lively, emotionally-shaped presentation of the material by the teacher, aimed at the development of both the intellectual and aesthetically-emotional, volitional sphere of the student, his evaluative attitude towards the known and learned.

REFERENCES

1. Babych V. I. Pryntsypy formuvannya kultury zdorovia shkolariv Naukovyi visnyk Donbasu. - 2011. - № 1.
2. Denysenko, S. M. (2015) Pryntsyp emotsiinosti yak vazhlyva skladova proektuvannya multymediinykh elektronnykh osvitnikh resursiv. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka (78). pp. 102-106.
3. Dovhan N. Yu. Pryntsypy fizychnoho vykhovannya studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditei ta uchnivskoi molodi. - 2016. - Vyp. 20(1). - S. 155-168.
4. Kozak L.V. Pryntsypy innovatsiinoi profesiinoi diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly. Pedahohichni protses: teoriia i praktyka: zb. nauk. pr., 2011. S. 112-119.
5. Kolbukh R. Sut pryntsypu emotsiinosti navchannya ta umovy yoho realizatsii [Elektronnyi resurs] / Roman Kolbukh, Raisa Prima. – Rezhym

dostupu

http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_lsilsk_shkolu/13/visnuk_13.pdf

6. Ksenofontov V. A., Nyzhneva-Ksenofontova N. L. Realyzatsiya kreatyvnoho podkhoda v professyonalnoi pedahohycheskoj deiatelnosti. Myr yazykov: rakurs y perspektyva : materyaly V Mezhdunar. nauch. prakt. konf., Mynsk, 22 aprelija 2014 h. / redkol.: N.N. Nyzhneva (otv. redaktor) [y dr.]. Tom I. - Mynsk : BHU, 2014. – S.71-86
7. Lavrentieva O. O. Metodyka rozvytku metodolohichnoji kultury maibutnykh uchyteliv pryrodnychych dystsyplin u protsesi profesiinoji pidhotovky. Pedahohika vyshchoji ta serednoji shkoly. - 2014. - Vyp. 42. - S. 33-40.
8. Stepanchenko N. I. Systema profesiinoji pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchych navchalnykh zakladakh. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia doktora pedahohichnykh nauk za spetsialnistiu 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoji osvity. – Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Vinnytsia, 2017. – 629 s.
9. Iaroshynska Olena. Kreatyvnist yak providnyi pryntsyp pobudovy osvitnoho seredovyshcha u vyshchomu navchalnomu zakladi. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. №1, 2010. S. 113-119.

(переклад на англійську мову зробено автором статті).